

Natuurhistorisch Maandblad

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

REDACTIE: R. Geurts, Echt. Dr W. Minis-van de Geyn, Maastricht, C. Willemse, Eygelshoven. **Hoofdredacteur:** P. J. van Nieuwenhoven, Bataviaplantsoen 7, Maastricht.

Voorzitter van het Natuurhistorisch Genootschap:

C. Willemse, Eygelshoven.

Secretaris: Dr E. M. Kruytzer, Bosquetplein 7, Maastricht.

Penningmeester: P. Wassenberg, Hertogsingel 87 A, giro 125366 t.n.v. Natuurhistorisch Genootschap, Maastricht.

ADMINISTRATIE: Adreswijzigingen, opgave van nieuwe leden, bestellingen van Maandbladen te zenden aan het Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 7, Maastricht. Tel. K 4400—4174.

Lidmaatschap f 5.00 per jaar. Het **Maandblad** wordt aan alle leden gratis toegezonden. Prijs voor niet-leden f 7.50 per jaar. Afzonderlijke nummers voor niet-leden f 0.75, voor leden f 0.50. Auteursrechten voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging van de maandvergaderingen, p. 105. — Excursie naar de grotten van de Paters Jesuiten, p. 105. — Verslagen van de maandvergaderingen, p. 105. — **Fr. Rondagh.** Comité van vogelbescherming uit het Natuurhistorisch Genootschap, jaarverslag 1952, p. 107. — **J. H. H. de Haan.** De Turkse Tortel, *Streptopelia decaocto decaocto* Friv., broedvogel in Weert, p. 108. — **C. Willemse.** Een voor de Nederlandse fauna nieuwe vorm van *Metrioptera brachyptera* L., p. 111.

AANKONDIGING

VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op Woensdag 6 Januari om 19 uur in het Museum.

Lezing van de heer P. A. A. Loof, biol. cand. te Amsterdam, over *De Oriëntatie van Vleermuizen*.

te Heerlen op Woensdag 13 Januari om 19 uur in de R. K. H. B. S.

CONTRIBUTIE 1954.

De penningmeester verzoekt de leden beleefd doch dringend, de contributie voor 1954, ten bedrage van f 5.—, zo spoedig mogelijk te willen voldoen door overschrijving op giro no. 125366, ten name van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg te Maastricht.

U bespaart hem daardoor veel tijd en moeite, en uzelf geld!

NIEUWE LEDEN.

J. M. H. J. Gadiot, Prinses Marijkestraat 5, Heerlen.

M. Meyer, Hoge Kanaaldijk 14, Maastricht.

EXCURSIE NAAR DE GOTTEN VAN DE PATERS JESUITEN

te Neer-Canne, op Zaterdag 9 Januari 1954. Verzamelen aan de ingang — vlak bij het Kasteel Neer-Canne — om 15.00 uur. Men kan gebruik maken van een busdienst van de Belgische Spoorwegen naar Tongeren. Ver-

trek van Station Maastricht om 14.00 uur. Uitstappen aan de grens. Men kan ook reizen met bus 4 van de Stadsdienst, tot aan het Cannerplein, en verder lopen langs de Cannerweg (± 3 Km).

Deelnemers worden verzocht, zich op te geven aan het Museum vóór Donderdag 7 Januari.

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op Woensdag 4 November 1953.

Aanwezig de dames: Minis-van de Geyn, Smeets, Zr M. Christilla, Zr M. Juliette, Berendschot, en de heren: Willemse, van Rumelen, Kruytzer, van Noorden, Nijst, Bingen, Wijsen, Bouchoms, Gregoire, Nulens, Maessen, Br. Julianus, Paping, Onstenk, Mommers, van Nieuwenhoven, Stevens, Br. Maurentius, Leysen, Willemse, Genemans, Geytenbeek, Wassenberg en Beaulen.

De voorzitter, dokter Willemse, geeft na de opening het woord aan de conservator, de heer Kruytzer. Deze heeft van de heer W. C. van Heurn uit Wilp (Gelderland) voor het Museum ontvangen een zeer jeugdig exemplaar van een miljoenpoot, *Polydesmus complanatus angustior*, gedetermineerd door Dr L. van der Hammen uit Leiden. Daar van de 5 exemplaren, die de heer van Heurn bezit, er vier in molennesten gevonden zijn, kan dit wellicht een aanleiding zijn ook in Limburg de nesten er eens op na te zien.

Verder heeft de conservator van de heer W. Felder uit Vijlen ontvangen een oölietische

Jura-kalksteen, gevonden op het hoogterras in het Savelsbos te Gronsveld.

Dokter Willemse toont een half volwassen exemplaar van de bruine kikker, *Rana temporaria*, gevangen in de vijver van Ehrenstein te

Halfvolwassen bruine kikker, *Rana temporaria*, met staart.

Kerkrade. Dit dier bezit nog een complete staart, zo lang als het lichaam zelf! De heer van Nieuwenhoven maakt melding van een vlucht van meer dan 600 kraanvogels, gezien boven Maastricht op 24 October 1953 om 11.30 uur. Vlieg-richting N.-Z. Op 25 October werden er hier nog 150 gezien, bovendien op diezelfde datum 200 in het Geuldal bij Epen, en op 1 November 60 bij Houthem.

Daarna brengt de heer **Kruytzer** ter sprake het al of niet oprichten van een natuurbeschermingswacht voor Maastricht en omgeving. Het doel hiervan is aan de leden bekend. Dr J. H. van Burkom, de hoofdleider van de Natuurbeschermingswachten in Nederland, heeft een bezoek gebracht aan Burgemeester en Wethouders te Maastricht om te pleiten voor de oprichting te Maastricht. B. en W. hebben hem de raad gegeven, zich tot ons te wenden, daar dergelijke zaken niet van hogerhand moeten worden opgelegd! De heer Kruytzer vraagt nu aan de leden of ze het noodzakelijk of gewenst achten, dat in Maastricht een natuurwacht tot stand komt; zo ja, wie er dan aan wil deelnemen.

De heer **Mommers** acht een natuurwacht in Maastricht niet noodzakelijk, zelfs ongewenst; men moet het grote publiek niet attent maken op bepaalde terreinen. Ook de heer van Rum-

melen is tegenstander om dezelfde reden. Wel geeft hij altijd persoonlijk een reprimandé, wanneer hij het maken van vernielingen of beschadigingen constateert. Hij wekt alle leden op, dit eveneens te doen. De heer **Gregoire** is zelf natuurwachter geweest en is uit ervaring tegenstander geworden.

19 van de 29 aanwezigen verklaren zich door stemming tegen het voorstel tot oprichting van een natuurwacht. De heer **Kruytzer** noemt dan nog de mogelijkheid van wachtlopen in de parken. De heer **Onstenk** deelt mede, dat de parkwachters in Maastricht uitgelachen worden, omdat ze toch geen bevoegdheid hebben tot bekeuren. Het meeste kwaad wordt verricht in het park, dat kan worden afgesloten. Eenmaal achter het gesloten hek, kan men door het ontbreken van toezicht en verlichting roven en vernielen wat men wil! Hij stelt voor aan B. en W. te adviseren dit park open te laten en te verlichten. De heer **Nijst** is zelf parkwachter geweest! Hij betoogt, dat men bij de jeugd met zachtheid meer bereiken kan, dan met straf. Hij zocht de onderwijzer op, of de ouders, wanneer hij een jongen betrapt had en ging pas in het uiterste geval naar de politie. Broeder **Julianus** is van mening, dat goede resultaten kunnen worden bereikt door de jeugd op de scholen te bewerken. B. en W. zouden hier elk voorjaar het onderwijzend personeel in een circulaire op kunnen wijzen, zoals dit ook in Nijmegen bijvoorbeeld gebeurt.

De vergadering besluit, het bestuur te verzoeken het oordeel van de heer van der Hoogt te vragen en daarna eventueel een advies in deze zin aan B. en W. te doen toekomen.

te Heerlen op Woensdag 11 November 1953.

Aanwezig de dames: Jongmans en Janssen, en de heren: van Rummelen, Sterken, Collin, van Velsen, Br. Arnoud, Coonen, Dijkstra en Mientjes.

Mej. Jongmans vestigt de aandacht op de afdeling van de Cannerberg, waarin door de Paters Jezuïeten tal van merkwaardige afbeeldingen en beeldhouwwerken zijn aangebracht. Zij geeft het houden van een excursie naar deze grot in overweging. (Zie voor deze afbeeldingen o.a. de Katholieke Illustratie van 31 Juli 1953, no. 31). Dr **Dijkstra** bespreekt de ademgedragingen van vissen in water, waarin mengsels van zuurstof en koolzuur in ver-

schillende verhoudingen voorkomen. Broeder Arnoud geeft een korte beschrijving van de bouw- en levenswijze van *Asellus aquaticus*, de waterpissebed. Verder deelt hij mede, dat hij thans reeds 10 vindplaatsen kent van *Niphargus spec.*: Eys-Wittem (2 pl.), Terziet (1 pl.), Etenaken (1 pl.), Mechelen (2 pl.), Cottessen (1 pl.), Vijlen (3 pl.).

te Maastricht op Woensdag 2 December 1953.

Aanwezig de dames: Willemse-Widdershoven, Smeets, Sterken, Sniekers, Kemp-Dassen, van Doorn-Brunschot, Muskens, Zr M. Christella, Zr M. Juliette, Chambille, Berendschot, en de heren Willemse, van Rummelen, Kruytzer, van Sonderen, Sterken, Willems, Willemse, Nijst, Ruland, Onstenk, Maessen, Sniekers, Koelmans, Wassenberg, Stevens, Kemp, Br. Maurentius, Broeder Julianus, Broeder Jeroen, Broeder Modestus, van Doorn, Gregoire, Beaulen, Genemans, Sondeyker, Gorgels, Willemse, van Nieuwenhoven, Wijsen.

De conservator, de heer Kruytzer, laat aan de vergadering de 7 Mosasaurus-wervels zien, die hij in de afgelopen maand van de Kalkmergelmaatschappij St Pietersberg N.V. ontvangen heeft. Spreker dankt de heer W. E. H. Janssen, de directeur der Maatschappij, voor dit waardevol geschenk en het personeel voor de zorg, waarmede het deze fossielen verzameld heeft. Voorlopig is het werk op de vindplaats stilgelegd. *Ir. van Schaik* was zo vriendelijk de conservator opmerkzaam te maken op het volgende: de vindplaats van deze fossielen ligt in hetzelfde gebied van de St Pietersberg, waar in 1770 door Hoffmann de beroemde Mosasaurus-kop werd gevonden; er bestaat namelijk in het kaartenarchief van de Generale Staf te Parijs een tekening van een gedeelte van de St Pietersberg, waarop de vindplaats van de schedel aangegeven staat. Deze kaart is door de heer van Schaik gefotografeerd en men vindt er een reproductie van in het boek „De St Pietersberg” van 1938 (blz. 107). Ter plaatse zal nog een nader onderzoek worden ingesteld. Van Broeder Arnoud ontving het Museum enige landpissebedden (*Isopoda*), namelijk *Oniscus asellus* L., *Legidium hypnorum* Cuv., *Platyarthrus hoffmannsegyi* Brandt, *Philoscia muscorum* Scop., *Porcellio spinicornis* Say. en *P. scaber* Latr.

Hierna hield de heer van Nieuwenhoven zijn

aangekondigde lezing. Aan het oude dieren-epos ging hij snel voorbij. Hierin treden mensen op „vermomd” als dieren, die zich immers van de menselijke taal bedienen. Hij heeft er geen bezwaar tegen, dat de dieren zich mensachtig uiten, vooral niet in de boeken voor de jeugd, die immers aangepast moeten zijn aan het bevattingsvermogen van het kind. Hij refereert in dit verband boeken van *Vader Bever* (Piek en Martijn), *Tinbergen* (Klieuw), *Kokko* (Illusia op aarde), *Löns* (Mummelman), *Lagerlöf* (Niels Holgersson's wonderbare reis). Hierin wordt het leven van een dier vaak zeer poëtisch beschreven, zonder dat nu direct de bedoeling aanwezig is de dieren op biologisch juiste wijze te laten „spreken”. Fouten signaleert hij in boeken van *Elsendoorn* (Ruuntje), *Kuylman* (Ulk), *Vader Bever* (Martijn), waarin de dieren vaak gedreven worden door menselijk overleg of in het bezit zijn van een menselijk waarnemingsvermogen. Als goede voorbeelden noemt hij de boeken van *Casteret* (Myo) en *Engelhard de Witt* (Kwiek), waarin getracht wordt het dier op zijn eigen wijze zijn waarnemingen te laten verwerken.

De „dierentaal” is gecodeerd en aangeboren, zowel voor het dier, dat iets mede te delen heeft als voor de „luisteraar”. Dit wordt door de inleider duidelijk gemaakt met verhalen van *Lorenz* (Tiergeschichten). Het „spreken” van papegaaien, kraaien en andere vogels, het zogenaamde spotten, heeft niets met deze code te maken. Dit is een rijtje klanken, dat het dier produceert, nadat het een bepaalde waarneming heeft gedaan, een z.g. voorwaardelijke reflex, en dus aangeleerd. Uit *Hagen* (Erk), *Long* (Een broertje van de beer), *Tinbergen* (Kwiek) en vooral uit *Lorenz* (Tiergeschichten) werd dit gegeven tenslotte toegelicht.

COMITE VAN VOGELBESCHERMING UIT HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP JAARVERSLAG 1952.

A. Samenstelling.

Op 31 December 1952 was het Comité als volgt samengesteld:

M. Mommers, Voorzitter
Fr. Rondagh, Secretaris-Penningmeester
Dr G. Panhuysen, K. Stevens, J. Schoenmakers,
W. Otten, P. Wassenberg, Cl. Stols en W. G. C. Onstenk, leden.